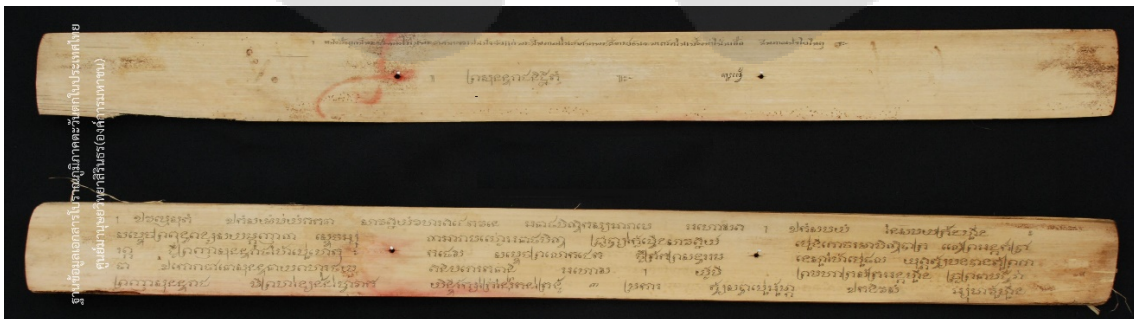

พระสุนันทราช

ณัฐกาญจน์ พัชรกิจไพบุลย์^๑ ปริวรรต
 นิสา เขยกลิ่น ตรวจสอบ

ทะเบียนเอกสารโบราณ

1. รหัสเอกสาร (Identifier Number)	NPT009-002
2. ชื่อเรื่อง (Title)	พระสุนันทราช
3. หมวดเรื่อง (Subject)	ธรรมคดี
4. สถานที่สำรวจ (Location)	วัดท่าข้าม ต. ท่าข้าม อ. สามพราน จ. นครปฐม
5. สถานที่ทำสำเนาดิจิทัล (Digitization Location)	วัดท่าข้าม ต. ท่าข้าม อ. สามพราน จ. นครปฐม
6. วันที่ทำสำเนา (Date)	28 มีนาคม 2557
7. ชื่อผู้สร้าง (Creator)	-
8. ประเภทของเอกสาร (Type)	ใบลาน
9. จำนวน (Format of original)	1 เล่ม / 18 หน้า
10. ขนาดเอกสาร (Size of original)	4.8 x 57.4 x 0.8 ซม.
11. รูปแบบไฟล์เอกสาร (Digital Format)	image/jpg
12. อักษรที่ใช้บันทึก (Script)	ขอมไทย, ไทย
13. ภาษาที่ใช้บันทึก (Language)	บาลี, ไทย
14. สภาพของเอกสาร (Condition)	ชำรุด มีเชื้อรา ขอบลานแตกบางจุด ลานติดกัน สาย สมองขาด ภูน้ำท่วม
15. คำสำคัญ (Keywords)	ธรรมคดี, พุทธประวัติ, พระธรรมเทศนา, สุนนท, พระสุนันทราช, พระญาสุนันทราช, ภัททกัปป, อสงไขย, อสงเขย
16. ภาพประกอบ (Illustrator)	

^๑ นักศึกษาฝึกงานจากสาขาวิชาภาษาไทย คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

ใบลานเรื่อง NPT009-002 พระสุนันทราช ฉบับวัดท่าข้าม ต. ท่าข้าม อ. สามพราน จ. นครปฐม เป็นใบลาน เขียนด้วยเส้นจาร อักษรขอมไทย ภาษาไทยและบาลี เอกสารชำรุด มีเชื้อรา ขอบลานแตกบางจุด ลานติดกัน สายสนองขาด ภูน้ำท่วม หน้าลานครบถ้วน ๑๘ หน้า

พระสุนันทราชฉบับนี้กล่าวถึง พระพุทธเจ้าทรงปรารถถึงพระสุนันทราช ทรงเล่าถึงความสงสัยในพระทัยพระองค์ พระสุนันทราชเสด็จมาเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อถามปัญหา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงตอบปัญหาแก่พระสุนันทราช ทรงบอกกุศลแห่งการสร้างหนังสือพระสุนันทราชเอาไว้ในพระพุทธศาสนา และพระสุนันทราชทรงบรรลุพระอรหันต์ผล

ข้อตกลงเบื้องต้นในการปริวรรตสมุดไทย คือ

๑. คำที่ใช้ตัวหนา คือ อักษรขอมไทย ภาษาบาลี และถ่ายถอดตามที่ปรากฏ
๒. คำที่ขีดเส้นใต้ คือ คำที่ไม่แน่ใจและยังหาความหมายไม่ได้
๓. คำที่ใช้ตัวอักษรสีแดง คือ คำที่เพิ่มขึ้นมาจากความเข้าใจของผู้ปริวรรต
๔. เครื่องหมาย – คือ ตัวอักษรเลื่อนรางหรือขาดหายไปไม่สามารถอ่านได้
๕. คำที่ใช้ตัวอักษรสีน้ำเงิน คือ คำที่พบในหนังสือและนำมาเปรียบเทียบกันเพื่อให้เข้าใจมากขึ้น

ต้นฉบับ

เอวมเมสุตฺถิ เอกัสมยภควา สวตถึยวิหริเชตวนเ อนาถปิณทิกสุสอรามา อโหสิตี ฯ เอกัสมยภ
ในสมัยครั้งหนึ่ง ะ สมเด็จพระพุทธพงษ์สมณญาณ เสด็จอยู่ ณ อารามแห่งอนาถปิณท ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐
สาวตถึย เป็นที่โคจรบิณฑบาต แล้วพระองค์ก็ปรารภ ถึงพระญาสุพรรณไตรปิฎก ให้เป็นเหตุ ะ กเถสิ สมเด็จพระ
โลกเชต จึงตรัสพระสังฆธรรมเทศนาให้เป็นผลยุติด้วยบพาทต้นพระคาถา เอโกราชาโนสนุนนายพหุรย
ตินิปีโรตนาณิ อโหสิ ฯ ยังมีพระมหากษัตริย์องค์หนึ่ง ทรงพระนามชื่อว่า พระญาสุพรรณไตรปิฎก มีพระหทัย
นั้นไหวหวาด ยินดีรักใคร่ในพระรัตนไตรทั้ง ๓ ประการ ด้วยศรัทธาเป็นอันมาก

เอกทิวสํ อยู่มาวันหนึ่งพระญาสุพรรณไตรปิฎก ก็เสด็จไปสู่ปราสาทปราสาท อยู่บนแท่นไสยาสน์ตรงนั้น
จึงทรงพระดำริในพระทัยว่า พระศาสนาของพระองค์เจ้านี้ ฯ ยังจะตั้งอยู่นานสักเท่าใด พระศาสนาของ
พระองค์จะล่วงไปได้สักเท่าใด พระภิกษุสงฆ์อันทรงศีลล่วงไปได้เท่าใด พระไตรปิฎกล่วงไปได้เท่าใด ะ พระ
สาวกพระพุทธิเจ้าล่วงไปได้เท่าใด พระพุทธิเจ้าก็ดี พระอริยสงฆ์เจ้าก็ดี พระอรหันต์เจ้าก็ดี จะตั้งอยู่สัก
เท่าใด ะ พระสงฆ์เจ้าอันสมมุติ ยังจะตั้งอยู่นานสักเท่าใด พระศาสนานั้นเล่าไซริ์ คือปริยัติศาสนาแลศีล ๕
แลศีล ๘ ยังจะตั้งอยู่สักเท่าใด แก้ว ๓ ประการนั้น คือพระพุทธิ พระธมมํ พระสังฆํ ทั้ง ๓ ประการนั้นจะเบา
บาง สัตว์ในโลกทั้งหลาย ะ อันจะพึงอาศัยนั้นไม่ได้ นรคนั้นเล่าก็จะเป็นที่พึ่งแก่สัตว์ทั้งหลาย สวรรค์ชั้นฟ้า
ทั้ง ๑๖ ชั้นนั้นเล่าก็จะฉิบหายเสีย ฯ

ปรินิพพตโต ะ เมื่อพระองค์เจ้านิพพานไปแล้ว สัตว์ทั้งหลายจะตั้งอยู่สักเท่าใด ฯ พระญาสุพรรณไตรปิฎก
ทรงพระดำริในพระทัยดังนี้แล้ว ฯ

ปุนทิวเสราชา ทิปตนะมมาลา ทินิตาหาเปตวาภควนต์ เอตทโรจ ฯ ปนทิวเส ะ เมื่อเพลารุ่งเช้า
พระญาสุพรรณไตรปิฎกก็จัดแจงแต่งเครื่องสักการะบูชาอันวิจิตรจงนาไปด้วยพวงมาลามาลัย อุปสงคมิตวา ะ
พระญาสุพรรณไตรปิฎก ก็เสด็จไปถวายนมัสการ ภควนต์ ซึ่งพระผู้มีพระภาคย์เจ้าด้วยเครื่องสักการะบูชา แล้ว
พระองค์จึงถามว่า โลกนาโถ ข้าแต่พระพุทธิองค์เจ้า สัตว์ในโลกทั้ง ๓ ภพนี้ เหตุว่าสังฆารธรรมนี้มีได้เที่ยง
ย่อมตายย่อมเกิดอยู่ในโลกนี้แล ะ

พระญาสุพรรณไตรปิฎก กราบทูลดังนี้แล้ว ภควา สมเด็จพระพุทธิองค์ได้ทรงฟังปัญหาแห่งพระญา
สุพรรณไตรปิฎก มีพระทัยทูลถามดังนั้นพระพุทธิองค์ก็ตรัสพระสังฆธรรมเทศนาประทานให้แก่พระญาสุพรรณไตรปิฎก
ะ มหาราช ดูกรบพิตร อย่าสงสัยเลย ฯ บุคคลผู้ใด หญิงก็ดี ชายก็ดี ะ ได้บำเพ็ญทานการกุศล แก่
สมณพราหมณาจารย์นั้น จะมีอานิสงส์เป็นอันมาก ะ

พระพุทธิเจ้าจึงกล่าวเป็นบาทพระคาถา ฯ ภนเตสุเนนโตอปิจ ปเมมปิณทลอสงเขยย มุณท
ริกสพพพุธา วรเวตตนสพพชนเททุเลเทโร ฯ มหาราช ดูกรบพิตร พระพุทธิเจ้าบังเกิดมาได้ ๕ พัน

^๒ สร้าง

พระองค์ พระตภาคได้สร้างพระโพธิญาณมาในสำนักพระพุทธเจ้าพระองค์นั้นทุก ๆ พระองค์ อาตมาไม่ได้
ออกพระโอษฐ์เลยว่าจะตรัสเป็นพระตั้งแต่แรกภักทกัปสงไขย^๓ นั้น พระพุทธเจ้าบังเกิดมาได้แปดสิบเก้าพัน
พระองค์ แลในปฐมวีสองไขย^๔ นั้น ะ พระพุทธเจ้าบังเกิดมาได้หมื่นพระองค์กิติ ในมณฑลสองไขย^๕ นั้น
พระพุทธเจ้าทั้งหลายบังเกิดมาได้หมื่นสองพันพระองค์กิติ ในนิลลสองไขย^๖ นั้น พระพุทธเจ้าทั้งหลายบังเกิด
มาได้ ๔ หมื่นพระองค์กิติ ในสาครสองไขย^๗ ทั้งหลายนั้นได้ ๗ พันพระองค์สิริประมวลพระเจ้าทั้งปวงได้แสน
สองหมื่น ๕ พันพระองค์ พระตภาคได้สร้างพระโพธิญาณมา แลได้บำเพ็ญพระบารมีธรรม ในสำนักพระ
พุทธเจ้าทั้งหลายนั้น แลได้ปรารถนาพระสัพพัญญุตญาณ ด้วยมานึกความปรารถนาแต่ในพระทัย มิได้ออก
วาจีเพศเลย

แต่สัพพภักทสองไขย^๘ นั้น พระพุทธเจ้าทั้งหลายบังเกิดมาได้หมื่นพระองค์ แลสัพพขันทสองไขย^๙
นั้น ะ พระพุทธเจ้าทั้งหลายบังเกิดมาได้หมื่นพระองค์ ะ แลในปฐมตลสองไขย^{๑๐} นั้น พระพุทธเจ้าทั้งหลาย
บังเกิดมาได้สองหมื่นพระองค์กิติ แลในอุปปลสองไขย^{๑๑} แลมีฉันท จึงกล่าวมาถึงพระตภาคบัดนี้ ฯ
ครั้งนั้น พระญาสุนันทราชจึงกราบทูลพระพุทธเจ้าโดยเคารพ ที่กินแห่งในพระทัยว่า **อลโข ภควา มุขขม
ภววิริตวา ราขานัมหากงขันธินตา เอวมหา อลโข ฯ** ในกาลครั้งนั้น สมเด็จพระพุทธองค์เจ้า ก็แยมพระ
โอษฐ์รุ่งเรืองงามสะอาด พระพุทธเจ้าก็กล่าวแก้ปัญหาแห่งพระญาสุนันทราชว่า ะ มหาราช ดูกรบพิตร
พระราชสมภาร จงตั้งโสตรประสาทฟังเถิด พระตภาคจะสำแดงให้แจ่มไม่กังขา กิร ดังจะรู้ว่า ในภักทกัป
อันหนึ่งนั้น พระพุทธเจ้าบังเกิดมาได้สองพระองค์ คือพระกุกกุสันโทพระองค์ ๑ แลพระโกนาคมพระองค์ ๑

^๓ กัปที่เจริญ ในคัมภีร์สมภารกล่าวว่า เป็นกัปที่หาได้ยากยิ่ง เนื่องจากมีพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้มากกว่ากัปอื่นๆ กล่าวคือมีถึง ๕ พระองค์ ได้แก่ (๑) พระกุกกุสันธะ (๒) พระโกนาคมะ (๓) พระกัสสปะ (๔) พระโคตมะ และ (๕) พระศรีอริยเมตไตรย สัตว์ที่เกิดขึ้นในกัปนี้จึงมีโอกาสดำทำกิเลสให้สิ้น มากกว่าสัตว์ในกัปอื่น

^๔ สองไขยที่ ๓ แห่งระยะเวลา ๒๐ สองไขยที่พระโคตมพุทธเจ้าซึ่งเป็นพระปัญญาธิกพระพุทธเจ้าใช้เพื่อสร้างบารมี ในปฐมวีสองไขยพบพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้ ๑๐,๐๐๐ พระองค์

^๕ สองไขยที่ ๔ แห่งระยะเวลา ๒๐ สองไขยที่พระโคตมพุทธเจ้าซึ่งเป็นพระปัญญาธิกพระพุทธเจ้าเพื่อสร้างบารมี ในมณฑลสองไขยพบพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้ ๑๑,๐๐๐ พระองค์

^๖ สองไขยที่ ๕ แห่งระยะเวลา ๒๐ สองไขยที่พระโคตมพุทธเจ้าซึ่งเป็นพระปัญญาธิกพระพุทธเจ้าเพื่อสร้างบารมี คัมภีร์สมภารวิปากใช้ชื่อว่า ธรณีสองไขย และกล่าวว่าในนิลลสองไขยหรือธรณีสองไขยพบพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้ ๒๐,๐๐๐ พระองค์

^๗ สองไขยที่ ๖ แห่งระยะเวลา ๒๐ สองไขยที่พระโคตมพุทธเจ้าซึ่งเป็นพระปัญญาธิกพระพุทธเจ้าเพื่อสร้างบารมี คัมภีร์สมภารวิปากกล่าวว่าในสาครสองไขยพบพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้ ๓๐,๐๐๐ พระองค์

^๘ สองไขยที่ ๘ แห่งระยะเวลา ๒๐ สองไขยที่พระโคตมพุทธเจ้าซึ่งเป็นพระปัญญาธิกพระพุทธเจ้าเพื่อสร้างบารมี คัมภีร์สมภารวิปากกล่าวว่าในสัพพภักทสองไขยพบพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้ ๕๐,๐๐๐ พระองค์

^๙ สองไขยที่ ๑๑ แห่งระยะเวลา ๒๐ สองไขยที่พระโคตมพุทธเจ้าซึ่งเป็นพระปัญญาธิกพระพุทธเจ้าเพื่อสร้างบารมี คัมภีร์สมภารวิปากใช้ชื่อว่า สกัขันธสองไขย หรืออสุกัขันธสองไขย และกล่าวว่าในนิลลสองไขยหรือธรณีสองไขยพบพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้ ๒๐,๐๐๐ พระองค์

^{๑๐} สองไขยที่ ๑๓ แห่งระยะเวลา ๒๐ สองไขยที่พระโคตมพุทธเจ้าซึ่งเป็นพระปัญญาธิกพระพุทธเจ้าเพื่อสร้างบารมี คัมภีร์สมภารวิปากใช้ชื่อว่า ปทุมสองไขย ในปทุมสองไขยพบพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้ ๒๐,๐๐๐ พระองค์

^{๑๑} อีกชื่อหนึ่งของปทุมสองไขย

พระกัสสปะพระองค์ ๑ พระตภาคพระองค์ ๑ ยังจะมาข้างหน้านี้อีกพระองค์ ๑ ชื่อว่าพระศรีอารียเมตไตร จึงจะครบห้าพระองค์ในภทกัปอันนี้ แลดูกรบพิตร ภทกัปอันล่วงไปแล้วเป็นอันมากนักหนา ะ

เมื่อพระสุนันทราชชูแจ่มไม่เคลือบแคลงกินแหนงในพระทัยแล้วจึงตรัสว่า **ภนเตภควา** ข้าแต่พระพุทธรองค์ผู้ทรงพระภาคย์เป็นอันมากพระพุทธิเจ้าข้า บุคคลผู้ใดในโลกนี้มีอาจสามารถที่จะรู้พระเจ้า ะ ทรางพระบารมีมา พระพุทธิเจ้าที่ล่วงลับไปแล้วนั้น พระพุทธรองค์นับได้ฤมิได้ เกลาักรหม่อมฉานก็เห็นเป็นอัศจรรย์นี้นักหนา ขอพระพุทธรองค์จงโปรดเกล้ากรหม่อมฉาน ณ กาลบัดนี้ ๆ ครั้งนั้นพระองค์ก็สำแดงพระเจ้าทรางพระบารมีธรรม ะ ว่าแต่ครั้งก่อนนั้น พระเจ้าบังเกิดมาได้หมื่นพระองค์ก็ดี ในภทกัปอสงไขยนั้น พระเจ้าบังเกิดมาได้หมื่นพระองค์ก็ดี ในภทกัปอสงไขยนั้น พระเจ้าบังเกิดมาได้ ๔ พระองค์ แลในภทกัปอสงไขยนั้น ะ พระเจ้าทั้งหลายบังเกิดมาได้สองพันพระองค์ แลพระเจ้าบังเกิดมาในภทกัปอสงไขยครั้งนั้น นับพระเจ้าได้ ๓ แสน ๘ หมื่นเจ็ดพันพระองค์แล พระตภาคได้ทรางพระบารมีมาในสำนักพระพุทธิเจ้าทั้งหลาย ด้วยวิเจทอาตมาปรารณามานานนักหนา ตั้งแต่แรกนั้นไปข้างหน้า ในโลกอสงไขย^{๑๒} นั้น พระพุทธิเจ้าบังเกิดมาได้พระองค์ ๑ ในกาลอสงไขย^{๑๓} นั้น พระเจ้าบังเกิดมาได้ ๕ พระองค์ก็ดี ในอสงไขย^{๑๔} นั้น ะ พระเจ้าบังเกิดมาได้สองพระองค์ แลในรุกขอสงไขย^{๑๕} นั้น พระเจ้าบังเกิดมาได้ ๓ พระองค์ ในอสงไขยนั้นได้ ๔ พระองค์ พระเจ้าบังเกิดมาได้ ๑๒ พระองค์ พระตภาคได้ทรางพระบารมีมา นักหนา แลอาตมาได้ปรารณาด้วยกายแลวาจา แต่พระพุทธิเจ้าบังเกิดมาด้วยสี่บอสงไขย ะ กำไรแสนมหา กัปนั้น นับพระเจ้าทั้งปวงได้ ๕ หมื่นสองพัน ๗ ร้อยพระองค์ จนกระทั่งถึงพระตภาคนี้ จึงได้ตรัสเป็นพระในภทกัปอันนี้แล : พระตภาคก็ได้บังเกิดมา ได้ทรางพระบารมีมา มิได้ขาดเลย หนึ่งสุญญกัป^{๑๖} อันพระเจ้าที่ไม่ได้ตรัสนั้นก็ยังมีมากนักหนา พระตภาคก็ได้ทรางพระบารมีมา มากนักมิได้ขาดเลย จนกระทั่งถึงได้มาตรัสเป็นพระนียากนักยากหนาเป็นช้ำเป็นนาน พระตภาคได้มาตรัสเป็นพระองค์ ๑ แลตภาคได้โปรดสัตว์ให้พ้นจากสงสาร ให้ถึงซึ่งพระนิพพานได้ถึง ๒๔ อสงไขยร้อย ๖ โกฎิได้แสนตัวสัตว์ ๆ

^{๑๒} อสงไขยที่ ๑๗ แห่งระยะเวลา ๒๐ อสงไขยที่พระโคตมพุทธเจ้าซึ่งเป็นพระปัญญาธิกพระพุทธเจ้าเพื่อสร้างบารมี ในคัมภีร์สัมภวารวิปากใช้ชื่อว่า เสลอสงไขย ในท่ายแห่งโลกอสงไขยหรือเสลอสงไขยนั้น มีกัปหนึ่งนามว่า สารกัป มีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้น ๑ พระองค์ ได้แก่ พระโกณฑัญญะ

^{๑๓} อสงไขยที่ ๑๘ แห่งระยะเวลา ๒๐ อสงไขยที่พระโคตมพุทธเจ้าซึ่งเป็นพระปัญญาธิกพระพุทธเจ้าเพื่อสร้างบารมี ในคัมภีร์สัมภวารวิปากใช้ชื่อว่า ภาสอสงไขย ในท่ายแห่งกาลอสงไขยหรือภาสอสงไขยนั้น มีกัปหนึ่งนามว่า สารมณฑกัป มีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้น ๔ พระองค์ ได้แก่ (๑) พระมังคลพุทธเจ้า (๒) พระสุนนพุทธเจ้า (๓) พระเรวัตพุทธเจ้า (๔) พระโสภิตพุทธเจ้า

^{๑๔} อสงไขยที่ ๑๙ แห่งระยะเวลา ๒๐ อสงไขยที่พระโคตมพุทธเจ้าซึ่งเป็นพระปัญญาธิกพระพุทธเจ้าเพื่อสร้างบารมี ในท่ายแห่งอสงไขยนั้น มีกัปหนึ่งนามว่า วรกัป มีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้น ๓ พระองค์ ได้แก่ (๑) พระอนิมทัสสุพุทธเจ้า (๒) พระปทุมพุทธเจ้า (๓) พระนารทพุทธเจ้า

^{๑๕} อสงไขยที่ ๒๐ แห่งระยะเวลา ๒๐ อสงไขยที่พระโคตมพุทธเจ้าซึ่งเป็นพระปัญญาธิกพระพุทธเจ้าเพื่อสร้างบารมี ในคัมภีร์สัมภวารวิปากใช้ชื่อว่า รุขอสงไขย รุขอสงไขย ก็ว่า ในท่ายแห่งรุกขอสงไขยนั้น มีกัปหนึ่งนามว่า วระ มีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้น ๑ พระองค์ ได้แก่ พระปทุมตระพุทธเจ้า

^{๑๖} กัปที่ว่างจากพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า และพระจักรพรรดิ

อธิบายแต่พระเจ้าที่ได้ตรัส ๖ เป็นวิริยาก็^{๑๗} ตลาคตได้ปรารณามาช้านานได้ ๗ อสงไขย แลออกวิจิปรารณามาได้ถึง ๙ อสงไขย แต่ได้พยากรณ์ทำนายมาได้ ๔ อสงไขยกำไรแสนมหากัปป์ แลพระเจ้าทั้งหลายบังเกิดมาในอสงไขยนั้น ท่านปรารณาได้สองหมื่น ๔ พัน อสงไขย ในอสงไขยที่ออกวิจิปรารณามาได้ ๓ แสน ๔ หมื่น ๗ พันพระองค์ได้ ๔ อสงไขย พระเจ้าบังเกิดมาได้ ๑๒ พระองค์ ในแสนมหากัปป์นั้น พระเจ้าบังเกิดมาได้ ๑๕ พระองค์ สิริพระเจ้าทั้งปวงได้ ๕ แสน ๓ หมื่น สองพัน ๑๗ พระองค์ ๆ พระองค์หนึ่งนี้ กล่าวตามพระพุทธคาถา ๆ

พุทธาอนุนามปริยาสุสงขาย พุทธา อนุนาสุมาลาทิสขาย พุทธาโลโยเขมกสสเมวนธามิต สรคเมสเมติ ๆ คาถาอันนี้ออกมาแต่พระพุทธเจ้าชื่อว่าปัญญาธิ^{๑๘} นั้น ได้ล้านสองหมื่น ๔ พันพระองค์แล ๆ **พุทธาอนุนามิมาถรายพุทธา อนุนา** ๆ คาถาอันนี้ออกมาแต่พระพุทธเจ้า ๖ ชื่อว่าวิริยาก็ ได้สองล้าน ๕ หมื่นร้อยแปดพระองค์ อธิบายว่า พระสัทธาธิโกโพธิสัตว์เจ้า^{๑๙} นั้น ทรงแสดงธรรมมาในสำนักพระพุทธเจ้าตั้งแต่แรก มีความปรารณามานานได้สองเท่า

พระปัญญาธิโกโพธิสัตว์ แลมีความปรารณามาได้ ๑๖ อสงไขย พระเจ้าทั้งหลายบังเกิดมาได้สองแสน ๔ หมื่นพระองค์ ออกวิจิปรารณามาได้ ๑๘ อสงไขย ๆ พระเจ้าบังเกิดมาได้ ๗ หมื่น ๕ พันพระองค์ ๆ แต่ได้ลัทธยาเทศ^{๒๐} พระเจ้าบังเกิดมาได้ ๒๔ พระองค์ ในแสนมหากัปป์นั้น พระเจ้าบังเกิดมาได้ ๓ พระองค์ ๆ นับพระเจ้าทั้งปวงได้ล้าน ๔ หมื่น ๔ พันพระองค์ ๖ แลวิริยาก็โพธิสัตว์เจ้านั้น ได้ทรงแสดงธรรมอยู่ในสำนักพระเจ้าทุก ๆ พระองค์ แต่มีความปรารณามาได้สองเท่า ๖ สัทธาธิโกโพธิสัตว์นั้น มีพระทัยปรารณานั้นได้สองเท่า พระวิริยาก็มีพระทัยปรารณามานั้นได้ ๒๘ อสงไขย แต่พระเจ้าทั้งหลาย มีพระทัยปรารณาจะตรัสเป็นพระนี้ มีอยู่ ๓ จำพวก ฉะนั้นแล

ดูกรบพิตร พระราชสมภาร พระตลาคตได้บำเพ็ญพระบารมีมาได้บริจาคนานเป็นต้นว่า ให้ลูกแลเมียเป็นทาน อาตมาปรารณาเป็นพระมานานจึงได้ตรัสเป็นพระเหตุตั้งนั้น บุคคลผู้ใดที่จะปรารณาเป็นพระนี้ ยากนักยากหนา ๆ **ยัมโมภควา** ส่วนธรรมของพระเจ้านี้ประเสริฐ เกิดมาแต่พระพุทธเจ้า ๖ พระตลาคตจึงได้ตรัสเป็นพระพุทธเจ้าในกาลครั้งนี้ บุคคลผู้ใดรู้จักคุณพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสังฆเจ้า บุคคลผู้นั้นก็จะจำเริญอายุวัฒนสุขะพะละเป็นอันมาก ๆ ฝ่ายพระญาณสุนันทราช ได้ทรงฟังสมเด็จพระโลกกษัตริย์พระธรรมเทศนาครั้งนั้น พระญาณสุนันทราชก็ทรงพระโสมนัสชื่นชมยินดีปรีดาว่า **ภนเตภควา** ข้าแต่พระพุทธ

^{๑๗} พระวิริยาก็พุทธเจ้า คือ พระพุทธเจ้าที่ทรงสั่งสมบารมีด้านความเพียร แต่ทรงมีพระปัญญาน้อย ใช้เวลาในการสร้างบารมี 80 อสงไขย กับอีกหนึ่งแสนมหากัป

^{๑๘} พระปัญญาธิโกพุทธเจ้า คือ พระพุทธเจ้าที่ทรงสั่งสมบารมีด้านปัญญา แต่มีพระศรัทธาน้อย ใช้เวลาในการสร้างบารมีเป็นเวลา 20 อสงไขย กับอีกหนึ่งแสนมหากัป

^{๑๙} พระสัทธาธิโกพุทธเจ้า คือ พระพุทธเจ้าที่ทรงสั่งสมบารมีด้านศรัทธา แต่มีพระปัญญาปานกลาง ใช้เวลาในการสร้างบารมีเป็นเวลา 40 อสงไขย กับอีกหนึ่งแสนมหากัป

^{๒๐} คำพยากรณ์จากสมเด็จพระพุทธเจ้าพระองค์ใดพระองค์หนึ่งว่าจะได้ตรัสรู้เป็นองค์พระพุทธเจ้าอย่างแน่นอน

องค์เจ้า อัยมโหม วิรุณฐโกกีนุโข อัยมโหมทิเตนคเหตุนา ตสมาจวทามิอัยมโหม ทิตพุทโทเวยน ฯ
พระสัทธรรมของสมเด็จพระพุทธิเจ้านี้ ยังจะตั้งอยู่นานสักเท่าใด ฯ

อภิโฆ ครั้งนั้น พระพุทธิเจ้าก็ได้ตรัสสำแดงพระธรรมเทศนาให้แก่พระสุนันทราชฟังว่าธรรมของพระตถาคตนี้ ยังจะตั้งอยู่นานได้ถึง ๕๐๐๐ ปี ดูกรบพิตร เหตุดังนี้และ เมื่อพระตถาคตนิพพานไปแล้ว พระอรหันต์เจ้าทั้งหลาย ะ ก็ชวนกันยกสังคายนาพระไตรปิฎกเจ้าทั้ง ๓ คือ พระวินัยปิฎก พระปรมัตถปิฎก จะจัดแจงร้อยกรองพระธรรมเจ้าไว้เป็นหมวดเป็นหมู่เป็นเหล่ากัน ฯ **พหิปีนรฎฐิตโตยติ** ฯ ดูกรบพิตร เมื่อพระตถาคตนิพพานไปแล้วได้ ๕๐๐๐ ปีจะหานางภิกขุณีนี่นหามีได้ ฯ พระตถาคตนิพพานไปแล้วได้ ๖ ๑๐๐๐ ปีจะหาพระอรหันตาศิณาสพาก็ไม่มี ฯ เมื่อพระตถาคตนิพพานไปแล้วได้ ๒๐๐๐ ปี จะไม่มีพระสงฆ์เป็นคณะปรกที่จะมั่วสุมชุมนุมพร้อมกัน ทรงพระวินัยปิฎกทั้ง ๓ ให้จบไตรเพทนั้นมิได้ เมื่อพระตถาคตนิพพานไปแล้วได้ ๓๐๐๐ ปี จะหาพระสงฆ์นั่งพร้อมเพรียงกันก็หามีได้ จะเป็นสองหมู่สองคณะ ต่างคนต่างรู้ข้อตกลง เมื่อพระตถาคตนิพพานไปแล้วได้ ๔๐๐๐ ปี จะหาไตรจีวรถ้วน ๓ ผืน นั้นก็หามีได้ เมื่อพระตถาคตเสด็จเข้าสู่พระนิพพานไปแล้วได้ ๕๐๐๐ พระวัสสา แล้วตั้งนั้นจะหาพระภิกขุสงฆ์อันทรงไตรจีวรเป็นปัญจขันธ์นั้นก็หามีได้ พระธรรมเจ้านั้นยังจะตั้งมั่นอยู่จนกระทั่งถึง ะ พระศรีอาริยมตไตรยเจ้า จะลงมาตรัสเป็นพระจะได้เลือกยังธรรมของพระตถาคตนี้มาเทศนาโปรดมนุษย์ แลเทวดา ฯ

พระพุทธิเจ้าทั้งหลาย ยังจะนำพระธรรมเทศนาสืบ ๆ กันมามีได้ขาดเลย เทียรย่อมจะเป็นประโยชน์แก่เทวดา แลมนุษย์ทั้งหลาย **โยบุคคโกล** บุคคลผู้ใดหญิงก็ดีชายก็ดีที่เป็นคนอนาถา แลสมณพราหมณ์ก็ดี แลได้เขียนพระธรรมอันนี้ไว้ในพระพุทธานุภาพ เป็นที่ให้อภัยชาวสืบพระศาสนา คือได้เขียนเองก็ดีแลจ้างท่านผู้อื่นเขียนให้ก็ดี แลอาราธนาพระภิกขุสงฆ์มาสำแดงธรรมก็ดี บุคคลผู้นั้นจะได้สวैयाสมบัติ ๓ ประการ คือมนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติ แลจะปรารถนาพระพุทธานุภาพ ปัจเจกภูมิ อรหันตภูมิ สวากภูมิ ก็จะได้สมดังความปรารถนาทุกสิ่งทุกประการ ฯ บุคคลผู้ใดได้สร้างพระธรรมชื่อว่าสุนันทราชไว้ในพระศาสนา แม้จะเกิดไปในฝ่ายภคย์หน้า จะไม่ได้ไปบังเกิดที่ตระกูลอันต่ำช้านั้น เป็นว่าหามีได้เลย ฯ

โยมโหมปัจจยถมกตวเสนวาลิกขิ เปยยวาสยลิกขิตวา โสโสมหพพโลภนติ มหานิสสัยถาภาเวน ชาโตมทิตธิโกอานุกาโร ะ มหายโสมหาปริวารโอรุณโณอิฐุโป ทสสโน โยมหพพโลโหติ ฯ บุคคลผู้ใดได้สร้างได้เขียนไว้เป็นเนื่องนิจ ก็จะไปประกอบไปด้วยมหิทธิฤทธิ์ศักดิ์ดาเรื่องเดช เทพเจ้าในขอบเขตก็จะนำเอามาลามาให้ทุกคืนไม่ขาดวัน หนึ่งเล่าก็จะประกอบไปด้วยรูปโฉมพรรณอันงามยิ่งเพริศพร้งพราวตาจะมีสติปัญญานั้นเล่าก็มากประกอบไปด้วยสมบัติต่าง ๆ **มรณกาล** ะ เมื่อจะดับขันธทั้งห้า นั้น ก็จะได้สติอารมณตั้งมั่นในสันตารได้ **เตนสตถาอิมิตาถมาท** ฯ เหตุตั้งนั้น พระพุทธิเจ้าจึงตรัสเทศนา ะ ด้วยคาถานี้ว่า ฯ

มรณกาลอสสมญฐุ อุษุขัจจนติสุกษต อเวปุลญญกริสถานิ เทวโลภกรมมุนติเต ฯ ดูกรบพิตร บุคคลผู้ใดได้เขียนพระธรรมอันนี้ไว้ในพระศาสนา เมื่อดับขันธทั้งห้าแล้วก็จะไปบังเกิดในสวรรค์ ฯ **สุติยาจกกวตติจตุทิเปสุ นาสสปเทสร์ชชวิมลลั ตณหาโตสงเขยย์** ฯ ดูกรบพิตร พระราชสมภารบุคคล

ผู้ใดได้สร้างพระธรรม อันนี้ไว้ในพระศาสนา ครั้นจุติจากมนุษย์โลกนี้แล้ว ก็จะได้เสวยรมย์ชมสมบัติอยู่ในดุสิตพิภพมีอภายจะนับได้ ครั้นจุติจากสวรรค์แล้ว ก็จะลงมาบังเกิดในมนุษย์โลก แล้วก็จะได้เป็นพระญาติจักรพรรตราธิราช ก็จะได้เป็นใหญ่กว่าท้าวพระญาทั้งหลาย ๆ จะมีอายุศัมนั้นยืนยาวประมาณได้ ๘๐๐๐ ปี แล้วจะได้เป็นพระญาประเทศราชไม่อาจจะนับได้ ๆ

เยวญาติกาโยมาตาปิตุจ เอยยกตุจจาปกมัมภริตวา นิริเยจวตตุนติ เตนถเลนปุนจุนติ นิริยอิธุนติ ๆ บุคคลผู้ใดได้สร้างได้เขียนได้จำ ทำนผู้อื่นเขียนพระธรรมชื่อว่าสุนันทราชไว้ในพระพุทธานุภาพ ผู้ที่เป็นบิดามารดาแลปู่ย่าตายาย ลูกหลานทั้งหลาย อันกระทำบาปไว้แต่ชาติก่อนก็ดี ได้กระทำอนันตริยกรรมทั้ง ๕ ประการไว้ก็ดี แลบิดามารดา ปู่ย่าตายาย ตายไปตกนรกอยู่นั้น แล้วก็พ้นจากนรก ครั้นพ้นจากนรกแล้วก็จะได้ขึ้นไปเสวยสวรรค์ด้วยบุญญาธิการ อันลูกหลานพี่น้องได้สร้างหนังสือสุนันทราชไว้ในพระศาสนา อาณิสงส์ผลบุญนั้น ก็จะตามไปอุดหนุนค้าชูบุคคลผู้นั้นเป็นอันมากนักษณา

ปสาทวิริธาสตตรตนปภินณา ราชากถญญา สมปนโนธมมลกขิตตมา คนธिया ๆ บุคคลผู้ใดได้สร้างหนังสือสุนันทราชไว้ในพระศาสนา ครั้นตายจากมนุษย์โลกนี้แล้ว ก็จะได้ไปบังเกิดในชั้นดุสิตพิภพเมืองสวรรค์ มีวิมานแก้วแลวิมานทองประกอบไปด้วยแก้ว ๗ ประการ เตียรดาษไปด้วยทิพยพิมาน มีนางอักษรสาวสวรรค์จะคณนานับปมิได้ ๆ

อุปปชชตติยาจามิ พราหมณโลกุเรนชายนติธมมลกขิตตวาวิริยิ ๆ บุคคลผู้ใดได้สร้างพระธรรมอันนี้ไว้ในพระศาสนา ะ จะได้ไปบังเกิดในที่ชั่วช้าสามานย์ร้ายกาจ แต่ว่าสัตว์เดรัจฉานก็หาปมิได้จะบังเกิดในตระกูลพราหมณ์ ตระกูลอันมีบรรดาศักดิ์ ๆ

อสนทุกเขตตถาว ปพพชัสสาสนธมมจนิพพาน มุตตมัมปรม์มสุกข์ ๆ บุคคลผู้นั้นครั้งบังเกิดมา ฝ่ายภาคหน้าก็จะได้ถึงพระนิพพาน แล้วก็จะได้ตรัสรู้ธรรมวิเศษคือพระไตรปิฎกทั้ง ๓ คือพระสูตร พระวินัย พระปรมัตถ ก็จะทำนพระศาสนาพระศรีอาริยมตไตรย ๆ

ธม์มสุตวาปฏิตฺถุสุกควนตัม วนทิตวารมมปุเช ปิติสุกเขยนทโย คหปติพลเมตี ๆ ในกาลครั้งนั้น พระญาสุนันทราชได้ทรงฟังซึ่งพระธรรม สมเด็จพระพุททองค์เจ้าตรัสเทศนา มีพระทัยชื่นชมยินดีนักษณา **คธาปรีโยสาเน** เมื่อจบพระธรรมเทศนาแล้ว พระญาสุนันทราชก็ได้บรรลุถึงพระโสดา พระสกิทาคา พระอนาคา พระอรหัตตญาณ แล้วก็จะได้ตรัสรู้ไตรวิชา ๓ ประการ คือปิดประตูจตุรบาบายภูมิ ทั้ง ๔ ได้แล้ว มีพระทัยนั้นผ่องแผ้ว มิได้สอแต่กลัวกินแหนงในคำพระชินสีห์ เหวก็มีด้วยประการฉะนี้ ๆ

ต้นฉบับจบเพียงเท่านี้

บรรณานุกรม

หนังสือ

มหามงกุฎราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. **พระคัมภีร์อนาคตวงศ์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามงกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

วิทยานิพนธ์

พระราชธรรมเมธี (วิสุติ ปญญาทีโป). “คัมภีร์สัมภารวิปาก : การปริวรรต การแปล และการศึกษาวิเคราะห์.” พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบาลีพุทธศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

เว็บไซต์

วัดถ้ำพระบำเพ็ญบุญ. **กาลเวลา**. [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก <http://www.watthumpra.com/buddha1-primaryworld>. (วันที่ค้นข้อมูล ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๔).

ชมรมวัชรธาตุ. **ว่าด้วยเรื่อง เวลา อสงไขย มหากัป อันตรกัป อสงไขยกัป**. [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก <https://watcharathath.com/กำหนดพิธี/ว่าด้วยเรื่อง-เวลา-อสงไขย-มหากัป-อันตรกัป-อสงไขยกัป>. (วันที่ค้นข้อมูล ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๔).

Good life update. **พระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบัน**. [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก <https://goodlifeupdate.com/tag>. (วันที่ค้นข้อมูล ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๔).